

V Brně dne 30. 3. 2020

Poř. č. 1/2020

Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k problematice postupu při určení běhu lhůty zadržení podle § 76 trestního řádu, jemuž předcházelo zajištění osoby subjektem nemajícím charakter policejního orgánu (§ 12 odst. 2 trestního řádu) a k otázce opakovaného zadržení podezřelého v téže věci

I. Doba, po kterou byla osoba zajištěna podle:

- a) § 26 odst. 1 písm. a) až f), § 27 odst. 1, § 61 odst. 5, § 63 odst. 3 a § 65 odst. 3 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- b) § 28 odst. 6, § 29 odst. 4 a § 30 odst. 1 zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů,
- c) § 11 odst. 1, § 30 odst. 2, § 32 odst. 3 zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, nebo
- d) § 11a odst. 3, § 26 odst. 6, § 28 odst. 1 a 6, § 29 odst. 1, zákona č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů,

se započítává do lhůty 48 hodin podle § 76 odst. 4 věty poslední trestního řádu tehdy, pokud k omezení osobní svobody došlo v souvislosti s trestním řízením vedeným ve věci, v níž k omezení osobní svobody došlo.

II. Doba, po kterou byla osoba fakticky omezena v osobní svobodě podle § 13 odst. 1, 2, 3 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů, či po kterou byla strážníkem obecní policie omezena na osobní svobodě podle § 76 odst. 2 trestního řádu, se do lhůty 48 hodin podle § 76 odst. 4 věty poslední trestního řádu započítává tehdy, pokud k omezení osobní svobody došlo v souvislosti s trestním řízením vedeným ve věci, v níž k omezení osobní svobody došlo.

III. Opakované zadržení osoby v téže věci za nezměněných okolností je nutno pečlivě zvažovat a v zásadě by mělo být výjimkou. V takovém případě je nutno jednotlivé lhůty zadržení (zpravidla) sčítat, přičemž celková doba zadržení nesmí přesáhnout lhůtu 48 hodin.

IV. Dojde-li k opakovanému zadržení osoby v téže věci z důvodu podstatné změny okolností, přičemž na základě takové změny je na straně obviněného (podezřelého) dán nově některý z důvodů vazby podle § 67 písm. a), b) nebo c) trestního řádu, počíná okamžikem nového zadržení běžet nová 48 hodinová lhůta.

Z aplikační praxe vzešla otázka týkající se problematiky určení počátku běhu lhůty zadržení podle § 76 odst. 1 trestního řádu (čl. 8 odst. 3 Listiny základních práv a svobod), jemuž předcházelo zajištění osoby podle § 30 odst. 1 písm. d) zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů. S ohledem na význam dotčeného zájmu, kterým je osobní svoboda jakožto jedna z hodnot zaručených Listinou základních práv a svobod, bylo přistoupeno ke komplexnímu řešení této problematiky a problematiky úzce související s výkladovým stanoviskem nejvyššího státního zástupce.

I.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, která je ve smyslu čl. 10 Ústavy součástí právního řádu, ve svém čl. 5 odst. 1 písm. c) připouští zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem jejího předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu. Podle odstavce 3 téhož ustanovení Úmluvy musí být každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody podle odstavce 1 písm. c), ihned předveden před soudce nebo jinou osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci, přičemž má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení.

Listina základních práv a svobod v čl. 8 odst. 3 stanoví, že *„obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržaná osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu.“*

Vlastní podmínky zadržení pak procesně blíže upravuje zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“), který tak činí v § 75 pro obviněného a v § 76 a § 76a pro podezřelého.

Podle § 76 odst. 1 trestního řádu je oprávněn (a zároveň povinen) postupovat výlučně policejní orgán (srov. § 12 odst. 2 trestního řádu). Kdokoli jiný je oprávněn provést zadržení podezřelého v rámci institutu tzv. „občanského zadržení“ podle § 76 odst. 2 trestního řádu. Podmínkou tohoto postupu však je, že jde o omezení osobní svobody osoby, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté, pokud je to nutné ke zjištění její totožnosti, k zamezení útěku nebo k zajištění důkazů. Podle § 76 odst. 2 věty druhé je však ten, kdo omezil osobní svobodu podezřelé osoby povinen ji ihned předat policejnímu orgánu (jde-li o příslušníka ozbrojených sil, může jej též předat nejbližšímu útvaru ozbrojených sil nebo správci posádky). Nelze-li takovou osobu ihned předat, je třeba některému z uvedených orgánů omezení osobní svobody bez odkladu oznámit (§ 76 odst. 2 trestního řádu věta třetí).

Kromě trestního řádu upravují zásahy do osobní svobody v podobě tzv. zajišťovacích institutů využívaných příslušníky bezpečnostních sborů další právní předpisy, zejména zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o PČR“), zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění

pozdějších předpisů (dále jen „zákon o celní správě“), zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o GIBS“) a zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o VojP“).

Konkrétně se jedná o § 26 odst. 1 písm. a) až f), § 27 odst. 1 zákona o PČR, § 30 odst. 1 zákona o Celní správě, § 11 zákona o GIBS či § 29 zákona o VojP, dle kterých je možno zejména zajistit osobu, která:

- svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život anebo život nebo zdraví jiných osob nebo majetek,
- má být předvedena podle jiného právního předpisu,
- v místnostech nebo prostorech určených k užívání vyjmenovaných orgánů se chová násilně nebo slovně uráží zde vyjmenované osoby anebo úmyslně znečišťuje či poškozuje zařízení nebo majetek státu,
- při předvedení kladla odpor nebo se pokusila o útěk či je podezřelá ze spáchání trestného činu nebo přestupku, je-li důvodná obava, že bude v protiprávním jednání pokračovat nebo bude mařit řádné objasnění věci,
- odpovídá popisu hledané osoby.

Vyjma těchto ustanovení výslovně upravujících zajištění, je však policista oprávněn předvést osobu, která nevyhověla bez dostatečné omluvy nebo bez závažných důvodů předchozí výzvě k podání vysvětlení (§ 61 odst. 5 zákona o PČR), dále je policista oprávněn předvést k provedení úkonů směřujících ke zjištění totožnosti osobu, která odmítla prokázat svou totožnost nebo ji nemohla prokázat ani po poskytnutí potřebné přiměřené součinnosti a policista nemůže její totožnost zjistit provedením úkonu na místě (§ 63 odst. 3 zákona o PČR) a konečně je policista oprávněn předvést osobu pro účely její budoucí identifikace, nelze-li úkon provést na místě (§ 65 odst. 3 zákona o PČR), vojenský policista tak může učinit podle § 11a odst. 3 zákona o VojP. Obdobně jako policista je oprávněn předvést osobu, která bez dostatečné omluvy nebo bez závažných důvodů nevyhověla předchozí výzvě k podání vysvětlení, celník (§ 28 odst. 6 zákona o celní správě), příslušník GIBS (§ 30 odst. 2 zákona o GIBS) či vojenský policista (§ 26 odst. 6 zákona o VojP).

Předvést je možno i osobu, která odmítla prokázat svou totožnost nebo ji nemohla prokázat ani po poskytnutí potřebné přiměřené součinnosti, přičemž celník tak činí podle § 29 odst. 4 zákona o celní správě, příslušník GIBS podle § 32 odst. 3 zákona o GIBS a vojenský policista podle § 28 odst. 1, odst. 6 zákona o VojP. Vojenský policista je oprávněn předvést osobu také pro účely její budoucí identifikace, nelze-li úkon provést na místě (obdoba § 65 odst. 3 zákona o PČR), přičemž vojenský policista tak může učinit podle § 11a odst. 3 zákona o VojP.

Podle zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů, je strážník oprávněn požadovat vysvětlení (§ 11 odst. 1) a prokázání totožnosti [zejména srov. § 12 odst. 2 písm. b), d)] nebo je oprávněn osobu předvést (§ 13 odst. 2, odst. 3 a zejména odst. 5). Strážník je také oprávněn použít donucovací prostředky, kterými jsou podle § 18 např. hmaty, chvaty, údery a kopy sebeobrany či pouta.

Shora citované zajišťovací instituty mají oproti institutu zadržení spíše pořádkovou povahu, jejich účel směřuje k zajištění veřejného pořádku a k ochraně života a zdraví nejen třetích osob, ale i osoby zajišťované, stejně tak jako k ochraně majetku. Jejich

užití je bezprostřední reakcí na protiprávní jednání či na jednání jinak ohrožující okolí, aniž by jednání zajišťované osoby muselo naplnit znaky trestného činu či přestupku.

Naproti tomu institut zadržení osoby podezřelé je pojmově koncipován jako krátkodobé opatření, které má fyzicky zajistit osobu podezřelou ze spáchání trestného činu a zabránit jí ve svobodném pohybu. Zadržení takové osoby slouží především pro účely předběžného ověření odůvodněnosti podezření ze spáchání trestného činu a pro ověření, zda jsou dány důvody vazby či nikoli. Při zadržení policejním orgánem podle § 76 odst. 1 trestního řádu je proto, na rozdíl od zajištění, vyžadována existence vazebních důvodů ve smyslu § 67 písm. a), b), nebo c) trestního řádu alespoň v minimální míře.

Ústavní soud již v minulosti několikrát dovodil, že zadržení a vzetí do vazby je na sebe bezprostředně navazující proces a pokud je překročena doba zadržení, vždy to má za následek i nezákonnost vazby, bez ohledu na to, zda byly nebo nebyly splněny zákonné důvody pro její uvalení.¹

Zásadním bodem je tedy určení počátku doby zadržení, a to i proto, že lhůta 48 hodin stanovená v § 76 odst. 4 trestního řádu je počítána a momento ad momentum. Tato doba pak plyne podle odborné literatury v případě zadržení podle § 76 odst. 1 trestního řádu od okamžiku zadržení a v případě tzv. „občanského zadržení“ podle § 76 odst. 2 trestního řádu od okamžiku převzetí podezřelé osoby, jejíž osobní svoboda byla omezena, policejním orgánem² (platí obecně s výjimkami uvedenými ad bod II.)

Dojde-li k zadržení podezřelé osoby podle § 76 odst. 1 trestního řádu, aniž by tomuto předcházelo jakékoli jiné omezení osobní svobody, o počátku doby zadržení není pochyb. Také proto musí být tento okamžik zachycen v protokolu o zadržení.²

Obtíže však mohou nastat ve chvíli, kdy zadržení podle § 76 odst. 1 trestního řádu předcházelo jiné omezení osobní svobody osoby podezřelé subjektem nemajícím postavení policejního orgánu podle § 12 odst. 2 trestního řádu, zejména došlo-li k zajištění osoby podle shora citovaných ustanovení zákonů o PČR, CS ČR, GIBS či VojP.

Do doby zadržení je tak nutno v určitých specifických případech započítat i dobu další, a to konkrétně dobu od počátku běhu jiného zajišťovacího institutu do doby zadržení osoby podle § 76 odst. 1 trestního řádu policejním orgánem.³

Vodítkem k vyřešení tohoto problému je zodpovězení otázky, jakou povahu, a to fakticky, měl užitý zajišťovací institut, z jakého důvodu k němu bylo přistoupeno a jaký

¹ Srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 28. 11. 1996, sp. zn. IV. ÚS 246/96.

² Nálezem Ústavního soudu ze dne 11. 1. 2007, sp. zn. II. ÚS 530/06, bylo k tomuto judikováno, že pro určení doby, od kdy byla osobní svoboda skutečně omezena, nemůže být ani rozhodující až datum a čas sepsání protokolu o zadržení podezřelé osoby. Posunem doby sepsání protokolu o zadržení podezřelého nelze fakticky prodlužovat dobu omezení osobní svobody nad nepřekročitelný limit uvedený v § 76 odst. 4 trestního řádu.

³ Daný závěr je možno dovodit i z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, dle které omezení osobní svobody počíná okamžikem faktického omezení úkonem příslušného orgánu, nikoli momentem jakéhokoli pozdějšího rozhodnutí o zadržení nebo o vazbě (srov. Brogan a spol. proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska, 1988, Thomasi proti Francii, 1992, Toth proti Rakousku, 1991), k tomuto blíže viz odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 19. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 2244/07.

sledoval účel. Pakliže k zajištění osoby došlo v souvislosti s trestním řízením a pro skutek, který je předmětem trestního řízení a pro který byla osoba podezřelá posléze zadržena, je nutno dobu zadržení počítat od okamžiku zajištění, případně od faktického omezení osobní svobody, a to např. nuceným pobytem na chodbě policejní služebny bez možnosti odejít.⁴ Na druhou stranu byla-li osoba zajištěna ze zcela jiného důvodu (např. nevhodné chování nesouvisející s trestním řízením, kdy se teprve při lustraci totožnosti zjistí, že je na osobu např. vydán souhlas se zadržením, nutnost ztotožnění osoby, které nebylo možno provést na místě apod.), nelze dobu zajištění do doby zadržení včítat.

Aplikace institutu „občanského zadržení“ podle § 76 odst. 2 trestního řádu příslušníkem ozbrojeného bezpečnostního sboru, který nemá postavení policejního orgánu podle § 12 odst. 2 trestního řádu v rámci běžné pracovní činnosti namísto aplikace tzv. zajišťovacích institutů se proto, s ohledem na shora uvedené, jeví jako obcházení speciální právní úpravy, a to z toho důvodu, že následné nezahrnutí doby takového „občanského zadržení“ příslušníkem bezpečnostního sboru, jehož součástí jsou i pověřené policejní orgány, které mohou vést trestní řízení o skutku, pro který byla podezřelá osoba omezena na osobní svobodě jiným příslušníkem bezpečnostního sboru, jenž nemá postavení policejního orgánu, do doby zadržení podle § 76 odst. 1 trestního řádu, by bylo nepřípustným zásahem do ústavně zaručeného práva v podobě osobní svobody. Jednoduše řečeno, příslušník bezpečnostního sboru, který nemá postavení policejního orgánu podle trestního řádu, nebo který v daném okamžiku jako policejní orgán nevystupuje, musí k omezení osobní svobody podezřelé osoby v rámci své služební činnosti použít některý ze zajišťovacích institutů podle zvláštního zákona, kterým se řídí služební činnost toho kterého ozbrojeného sboru, a nemůže přistoupit k tzv. „občanskému zadržení“ podle § 76 odst. 2 trestního řádu.

Jedinou výjimkou z uvedené zásady může být „občanské zadržení“ podle § 76 odst. 2 trestního řádu osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, která není ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu vazby nebo ve výkonu zabezpečovací detence, příslušníkem Vězeňské služby ČR při plnění služebních úkolů (zákon upravující tuto problematiku, zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a Justiční strážní ČR, ve znění pozdějších předpisů, speciální zajišťovací institut neobsahuje - viz k tomu níže).

II.

V daném kontextu nastává poněkud komplikovanější situace v případě omezení osobní svobody strážníkem obecní (městské) policie. Byť je obecní policie z hlediska svého postavení orgánem obce (zřizovaným formou obecně závazné vyhlášky zastupitelstvem obce), není policejním orgánem ve smyslu § 12 odst. 2 trestního řádu a není ani bezpečnostním sborem (kterým je podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace) nelze ve světle ústavní 48 hodinové lhůty přehlížet, že je to právě obecní policie, kdo institut tzv. „občanského zadržení“ podle § 76 odst. 2 trestního řádu využívá (spolu s pracovníky soukromých bezpečnostních agentur) v současné době v praxi nejvíce.

Dle údajů Ministerstva vnitra je v České republice cca 9000 strážníků obecní policie, jejichž primární náplní práce je zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku.

⁴ Srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 8. 1998 sp. zn. IV. ÚS 305/97.

Mimo jiné se strážníci podílí na prevenci kriminality v obci, dohlíží na dodržování pravidel občanského soužití či odhaluje přestupky, jejichž projednávání je v působnosti obce. Právě v souvislosti s každodenní náplní práce se tak dostávají nezřídka do situací, ve kterých omezují osobní svobodu osob přistižených při páchání trestné činnosti.

Institut takzvaného „občanského zadržení“ je v takřka nezměněné podobě do českých trestních předpisů inkorporován již od roku 1950⁵. Jak historickým, tak teleologickým výkladem předmětného ustanovení lze dojít k závěru, že ve svém základním pojetí tento institut směřoval (a stále směřuje) primárně k využívání běžnými občany (např. zloděj přistižený majitelem bytu při vloupání). Takovýto čistě a v pravém slova smyslu „občanských“ zadržení je však v praxi spíše minimum a dané zákonné ustanovení je tak využíváno zejména obecní policií (a soukromými bezpečnostními agenturami⁶). Z hlediska jeho aplikace lze proto shledat diskrepanci ve vztahu k subjektům, které ho využívají. Na jedné straně postupuje podle identického ustanovení laik, který se s danou situací (přistižení pachatele při páchání trestné činnosti) setkává většinou poprvé v životě, na straně druhé podle něho jedná profesionál ve stejnojmenné situaci, který je na předmětné situaci (tzn. zadržení pachatele) vycvičen, má zákonem upravené podmínky užití donucovacích prostředků (např. při tomto zadržení použije pouta) a jeho činnost podléhá kontrole.

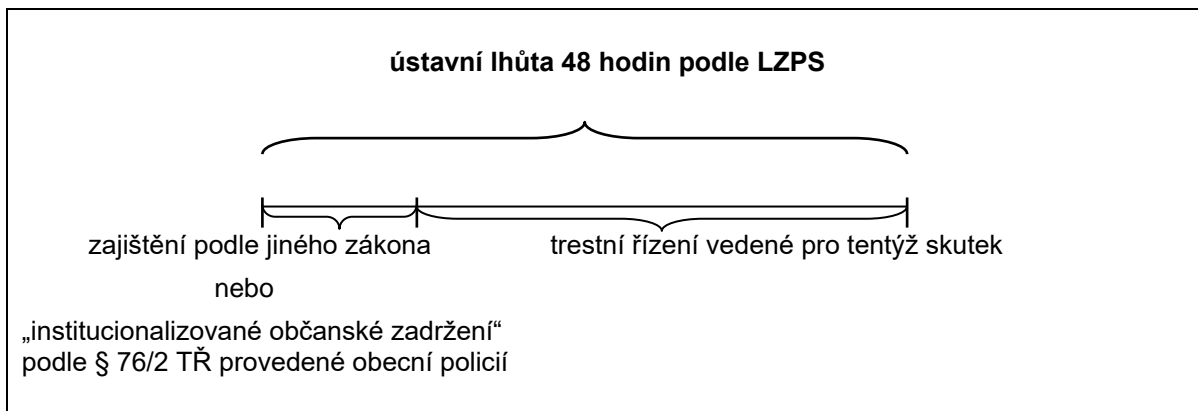
S ohledem na shora uvedenou diskrepanci se tak jeví v kontextu ústavní 48 hodinové lhůty zadržení, restriktivního výkladu zásahů do ústavně zaručených práv a svobod (tedy i do osobní svobody) a s přihlédnutím k historickému vývoji užívání institutu „občanského zadržení“ žádoucím rozlišovat, kým byla osoba zadržena. Zatímco po běžném občani, laikovi, nelze požadovat, aby se v již tak stresující situaci zabýval otázkou přesného času omezení osobní svobody pachatele, od strážníka obecní policie, tedy institucionalizovaného „občanského zadržení“, ano, a z výše uvedeného ústavního úhlu pohledu je tak takovéto zadržení nutno vnímat jako výkon státní moci v širším slova smyslu a dobu tohoto zadržení do 48 hodinové lhůty započítat ⁷. To se naopak nevztahuje na „občanské zadržení“ provedené podle § 76 odst. 2 trestního

⁵ § 99 odst. 2 zákona č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zněl: „Osobu přistiženou při činu samém smí kdokoli zadržet, je-li toho nezbytně třeba k zjištění totožnosti, k zamezení útěku nebo k zabezpečení důkazů. Je však povinen odevzdat ji ihned nejbližšímu okresnímu prokurátoru nebo orgánu povolanému k vyhledávání, a není-li to možné, učinit o tom ihned oznámení prokurátoru nebo orgánu povolanému k vyhledávání.“ V modifikované podobě však bylo možno tento institut nalézt i v dřívější době, viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - senátu ze dne 21. 12. 1929, sp. zn. Zml 346/29, kterým bylo vysloveno, že: „Přes platné zákonné předpisy o ochraně osobní svobody jsou oprávněny stíhati a zadržeti osobou podezřelou z trestného činu za tím účelem, by mohla být odevzdána příslušnému úřadu, nejen orgány veřejné bezpečnosti, nýbrž každý, kdokoliv nabude vědomosti o trestném činu, který má být stíhán z povinnosti úřední (byl o to strážníkem požádán)“.

⁶ K tomuto bodu lze krátce zmínit, že osoby působící v oboru soukromých bezpečnostních činností přicházejí rovněž velmi často do kontaktu s porušováním právních norem a podílejí se na řešení těchto situací. Je zde proto již řadu let vyvíjena snaha o zakotvení jednoznačného právního rámce pro provozování těchto činností (v tomto oboru podniká cca 7000 podnikatelských subjektů), avšak zatím speciální úprava v našem právním řádu absentuje – aktuální návrh zákona o soukromé bezpečnostní činnosti a o změně souvisejících zákonů z roku 2018 byl v únoru 2020 zařazen na jednání pracovních komisí Legislativní rady vlády. Za aktuálního stavu je proto využívání institutu „občanského zadržení“ těmito osobami, které je od jeho využívání obecní policií značně odlišné (zejména absencí institucionalizovaného charakteru), nutné klást na roveň využívání „běžným občanem“ a dobu takového zadržení do 48 hodinové lhůty nezapočítávat.

⁷ Stran započítávání doby „občanského zadržení“ podle § 76 odst. 2 TŘ obecní policií vesměs oslovená státní zastupitelství uvedla, že se tato doba do lhůty 48 hodin započítávat má, nebo naopak, že se mj. s odkazem na komentář k trestnímu řádu domnívají, že se tato doba započítávat nemá, nicméně z procesní opatrnosti k tomu dochází.

řádu pracovníkem soukromé bezpečnostní agentury, neboť v daném kontextu lze shrnout, že zatímco strážníci obecní policie disponují určitými, a to poměrně výraznými „vrchnostenskými oprávněními“, pracovníci soukromých bezpečnostních agentur nikoli.

Pro úplnost lze také dodat, že „občanské zadržení“ provedené běžným občanem podle § 76 odst. 2 trestního řádu se do této lhůty nezapočítává (viz čl. 29 odst. 3 pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení) a „občanské“ zadržení prováděné obecní policií je de facto výjimkou z tohoto pravidla.

Na doplnění problematiky spjaté s institutem „občanského zadržení“ je nutné vypořádat se i se způsobem omezení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu příslušníkem Vězeňské služby ČR při plnění služebních povinností ve střeženém objektu, pokud osobou podezřelou není osoba ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu vazby nebo ve výkonu zabezpečovací detence, tedy pokud se jedná o tzv. „civilní“ podezřelou osobu. O takový případ se bude nejčastěji jednat, pokud taková „civilní“ osoba např. při návštěvě předá obviněnému, odsouzenému nebo osobě ve výkonu zabezpečovací detence zbraň, mobilní telefon, nebo nejčastěji návykovou látku. Nutno v této souvislosti zdůraznit, že tento problém se týká toliko těch státních zastupitelství, v jejichž obvodu je věznice, vazební věznice, ústav pro výkon zabezpečovací detence nebo jiný střežený objekt (dále jen „střežený objekt“), proto je zmiňována pouze na tomto místě.

Vězeňská služba ČR má sice ve smyslu § 3 odst. 8 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a Justiční strážní ČR, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o „V SaJS“) své pověřené orgány, které mají postavení policejního orgánu ve smyslu § 12 odst. 2 trestního řádu, avšak tyto **pověřené orgány Vězeňské služby ČR mají postavení policejního orgánu pouze v řízení o trestných činech osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, spáchaných ve vazební věznici, věznici nebo v ústavu pro výkon zabezpečovací detence.**

Zákon o V SaJS zároveň neobsahuje žádný zajišťovací institut, který by umožňoval příslušníkům Vězeňské služby ČR omezit „civilní“ osobu podezřelou ze spáchání trestného činu ve střeženém objektu na osobní svobodě. Jedinou výjimkou je možnost předvedení osoby na Policii ČR za účelem zjištění její totožnosti, pokud ji nelze zjistit jinak (§ 13a odst. 3 zákona o V SaJS). Vězeňská služba ČR tedy nemá jinou možnost omezení osobní svobody „civilní“ osoby podezřelé ze spáchání trestného činu ve střeženém objektu, než pomocí tzv. „občanského zadržení“ podle § 76 odst. 2 trestního řádu, přičemž následně musí takovou osobu předat policejnímu orgánu

Policie ČR k provedení úkonů trestního řízení, neboť k tomu není pověřený policejní orgán Vězeňské služby ČR oprávněn.

Situace je tak obdobná jako u obecní policie, neboť Vězeňská služba ČR je coby ozbrojený bezpečnostní sbor orgánem státní moci. Disponuje tak vrchnostenskými oprávněními a donucovacími prostředky, zároveň však nemá speciální oprávnění k omezení osobní svobody „civilní“ osoby, jakými disponují jiné, výše uvedené, ozbrojené bezpečnostní sbory.

Při posouzení otázky včítání doby zadržení „civilní“ osoby podezřelé ze spáchání trestného činu ve střeženém objektu příslušníkem Vězeňské služby ČR při plnění jeho služebních povinností za využití § 76 odst. 2 trestního řádu do celkové maximální přípustné doby zadržení, by se mělo řídit stejnými kritérii jako posouzení téže otázky ve vztahu k zadržení strážníkem obecní policie a lze tak odkázat na výše uvedené a konstatovat, že i dobu zadržení příslušníkem Vězeňské služby ČR, který není policejním orgánem, podle § 76 odst. 2 trestního řádu do okamžiku jejího předání Policii ČR, je nutno včítat do celkové doby zadržení, které může trvat maximálně 48 hodin.

III.

Primárně je lhůta 48 hodin zamýšlena jako jednodušost. Zadržená osoba oprávněně očekává, že nejpozději 48 hodin od zadržení, resp. od faktického omezení osobní svobody v dané věci, bude buď předána soudu, nebo propuštěna na svobodu. Ač nepřetržitý průběh lhůty 48 hodin bude pravidlem, nelze a priori vyloučit ani průběh jiný. Vyvstává tak otázka, zda je možno v téže věci osobu opakovaně zadržet a jakým způsobem se pak lhůta 48 hodin počítá.

Obecně akceptovaným výkladem je ten, že opakované zadržení osoby v téže věci možné je. Pakliže dojde k takovému zadržení za nezměněných okolností, je však nutno jednotlivé lhůty zadržení v dané věci sčítat, přičemž celková doba zadržení nesmí přesáhnout lhůtu 48 hodin. Opakované zadržení za nezměněných okolností však musí být řádně zvažováno a mělo by být výjimkou. Jako rutinní postup jej však nelze v našem právním řádu akceptovat. V tomto smyslu se vyjádřil také Nejvyšší správní soud jako soud kárný v odůvodnění svého rozhodnutí sp. zn. 12 Ksz 11/2018, když uvedl, že z čl. 8 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a z úpravy zadržení v trestním řádu je evidentní, že pokud má mít lhůta 48 hodin pro případné zadržení nějaký smysl, není myslitelné, aby ji bylo možné fakticky prodlužovat jen tím, že by podezřelý či později obviněný byl ze zadržení před jejím uplynutím účelově propuštěn a následně by ho bylo možné zadržet za zcela nezměněných okolností znovu opět na 48 hodin. Nejvyšší správní soud při této příležitosti odkázal také na nálezy Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 2/97 ze dne 2. 7. 1997, z něhož vyplývá, že zajišťovací úkon zadržení podle § 76 odst. 1 trestního řádu vede ke vzniku zákonem předvídaného recipročního trestně procesního vztahu mezi osobou podezřelou a orgány činnými v trestním řízení, jehož obsahem jsou určitá vzájemná práva a povinnosti. Jde mimo jiné o výsledky zadržené osoby a zároveň o možnost zadržené osoby realizovat zejména její práva plynoucí z § 76 odst. 5, odst. 6 trestního řádu.

Nejvyšší správní soud se ve svém rozhodnutí zabýval zejména vztahem mezi instituty podle § 75 a § 76 trestního řádu, nicméně závěry je možno vztáhnout i na opakované zadržení osoby podezřelé. Podle Nejvyššího správního soudu je třeba z nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 2/97 dovodit také to, že pokud se okolnosti rozhodné

pro posuzování důvodů vazby změni, pak opakované zadržení možné je, přičemž nemusí jít pouze o změnu okolnosti v objektivním slova smyslu, ale i o to, že o některých okolnostech při prvním zadržení orgány činné v trestním řízení nevěděly a tyto okolnosti zjistí až později⁸. Právě tato nová okolnost vede k možnosti založení nového recipročního trestně procesního vztahu mezi osobou zadrženou a orgány činnými v trestním řízení, jak o něm hovořil Ústavní soud ve shora citovaném nálezu ve vztahu k zadržení podezřelého.

I v případě zadržení obviněného při změně okolností musí mít orgány činné v trestním řízení přiměřenou dobu na zvážení dalšího postupu, tedy zejména zpracování případného návrhu na vzetí obviněného do vazby. Obviněný musí být poučen při zadržení o jeho právech (§ 33 odst. 6 trestní řád) a měl by mít i určitý čas, aby je mohl začít realizovat (například zvolit si obhájce a poradit se s ním). Pokud by v této situaci mohla doba zadržení činit pouze dobu zbývající ze lhůty 48 hodin po odečtení doby původního zadržení, pak by to často mohlo vést k tomu, že by nebylo vůbec možné stihnout podat návrh na vzetí do vazby. Takový výklad považuje Nejvyšší správní soud za nesprávný, neboť by znemožňoval orgánům činným v trestním řízení reagovat na změny okolností v průběhu trestního stíhání a umožňoval by obviněným výrazně ztěžovat trestní řízení či ho dokonce mařit, aniž by na to bylo možné adekvátně reagovat.

IV.

Pokud se jedná o tutéž věc a skutkové okolnosti se podstatně nezměnily, doba zadržení se v případě pozdějších opakovaných zadržení osoby započítává do lhůty zadržení v trvání 48 hodin (stejně tak je nutno započítat i omezení osobní svobody realizované podle jiných právních předpisů, pokud souviselo s danou trestní věcí a nebyl dán samostatný důvod pro takové omezení osobní svobody).

Pokud se však skutkové okolnosti výrazně změnilly či dokonce vyvstaly skutečnosti zcela nové týkající se důvodu zadržení včetně právní kvalifikace či důvodů vazby, přičemž je nutno vzít v potaz, že mohou být dány i tzv. zpřísněné důvody vazby dle § 68 odst. 3, odst. 4 trestní řádu, pak počne běžet zcela nová lhůta zadržení. Nesmí se však jednat o postup rutinní či zcela účelový.

Vzhledem k tomu, že konečné hodnocení bude vždy spočívat na úvaze soudu, nelze vyloučit ani jeho odlišný právní názor. Samozřejmostí tak musí být pečlivé vyložení a odůvodnění stanoviska státního zástupce v návrhu na vzetí obviněného do vazby.

Obecně lze k bodům III. a IV. uzavřít, že má-li dojít k opětovnému zadržení osoby v téže věci, vždy je třeba pečlivě zvažovat důvod pro takovýto postup. Je-li tímto

⁸ Např. při původním zadržení osoby, známého speciálního recidivisty, se nepodaří zajistit důkazy pro zahájení jejího trestního stíhání (špatné kamerové záznamy, nedostupnost svědků, ...). Následně dojde k opatření potřebných důkazů (typicky odborné vyjádření z odboru kriminalistika, odvětví genetika), opětovnému zadržení, zahájení trestního stíhání a podání návrhu na vzetí do vazby. Nový důvod zadržení byl dán objektivně opatřením dostatečných důkazů vůči předešle zadržené osobě. Lhůtu předešlého zadržení a opětovného zadržení je nutné sčítat do celkové doby 48 hodin zadržení.

ALE

Pokud by bylo navíc zjištěno, že taková opětovně zadržená osoba po svém předchozím propuštění již zaviněně působila na svědky, aby nemohlo dojít k zahájení jejího trestního stíhání, pak se jedná o nový důvod vazby, pro který by měla běžet samostatná lhůta pro zadržení, do které se nevčítá doba jejího předchozího zadržení.

důvodem nové zjištění orgánů činných v trestním řízení (v přípravném řízení pak zejména policejního orgánu či státního zástupce), pak je třeba vyhodnotit, zda jsou nově zjištěné skutečnosti novým (a pro své důsledky i aktuálním) důvodem pro zadržení, kdy má z podstaty věci běžet samostatná lhůta 48 hodin pro zadržení, nebo se jedná o zjištění toliko nových skutečností k důvodnosti předchozího a již neaktuálního zadržení téže osoby. K posledně uvedenému okruhu lze uvést jen tolik, že kdyby je orgán činný v trestním řízení věděl v době předchozího zadržení, neskončilo by patrně zadržení dané osoby jejím propuštěním na svobodu.

O nový důvod zadržení půjde vždy, pokud nově vznikne některý z důvodů vazby až po propuštění obviněného z předchozího zadržení, čímž je jisté, že předešlou dobu nelze v novém zadržení nijak zohlednit.

Půjde zejména o ty případy, kdy se obviněný po předchozím propuštění počal vyhýbat probíhajícímu trestnímu stíhání skrýváním před orgány činnými v trestním řízení, počal ovlivňovat svědky ve svůj prospěch, nebo je dostatečně prokázáno, např. z nařízeného odposlechu, že se k tomu bezprostředně chystá a opětovné zadržení reaguje na tyto nové skutečnosti).

V souladu se shora uvedeným pravidlem je proto nutné přistupovat i k opakovanému zadržení pachatele různých skutků (které jsou později kvalifikovány jako dílčí útoky pokračujícího trestného činu téhož obviněného). Jako příklad lze uvést pachatele, speciálního majetkového recidivistu, který se opakovaně dopustí několika krádeží v krátkém časovém rozmezí. Po každé krádeži je policejním orgánem zadržen a následně propuštěn, přičemž existence vazebních důvodů odůvodňující podání návrhu na vzetí obviněného do vazby je shledána až například při třetím zadržení. V duchu shora uvedeného je zřejmé, že se jedná o nový důvod zadržení a do 48 hodinové lhůty posledního zadržení se tak předchozí doby zadržení (v tomto případě dvě) nezapočítávají (pozor – v daném případě nelze směřovat s následným postupem soudu při započítávání jednotlivých dob zadržení do celkové doby trvání vazby, kdy se jedná o naprosto odlišný institut vycházející z jiných principů).

Pokud by mělo dojít k opětovnému zadržení téže osoby v téže věci z důvodu, který již existoval v době předešlého zadržení této osoby (např. změna náhledu na závažnost skutku, jeho právní kvalifikaci, příp. potřeba opětovného zadržení po předešlém propuštění ze zadržení z důvodu nutného lékařského ošetření zadržené osoby), pak je namísto maximální obezřetnost a lhůtu předešlého zadržení je vždy nutné včítat do doby následného zadržení téže osoby v téže věci.

Závěrem je třeba zmínit, že obdobnou problematikou, ovšem v jiných souvislostech, se zabývají rovněž výkladová stanoviska nejvyššího státního zástupce poř. č. 1/1999 Sb. v. s. NSZ a poř. č. 14/1999 Sb. v. s. NSZ, která zůstávají nadále aktuální, ovšem s přihlédnutím k případným změnám právních předpisů a judikatury.

Toto stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů bylo vydáno podle § 12 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Nejvyšší státní zástupce:
JUDr. Pavel Zeman v. r.